

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

Utgiven av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinn.förbund.

19:de årg. 1923.

N:r 1. Januari.

Pris 25 öre.

VAD VÄNTAR OSS?

Vi gå nu åter mot ett nytt år och enligt traditionen måste man naturligtvis skriva "med nya förhoppningar om ljusare tider". De stora arbetslöshets-siffrorna ha visserligen smultit ihop, men för de skator, som ännu gå utan arbete, ter sig framtiden mycket hopplös och nöden blir naturligtvis bitt-rare ju längre det dröjer med utsikterna till arbetsanställning. Ovissheten om att någonsin åter kunna komma in på sitt arbetsområde gör ställningen ännu mer förtvivlad. När man möter sådana syner blir man också försiktig att tala om att vi gå mot ljusare tider. Och det som synes här hemma är dock endast

skuggbilder av det mänskliga lidande och elände, som finnes ute i den övriga världen. Och ändock få vi icke förtvivla. Vi måste arbeta och tro för att hålla oss ovan vattnet, om vi ej kunna åstadkomma mer. Många viljor och mäktiga viljor är det, som brottas om makten här i världen. Vi söka följa de olika krafternas ansträngningar att bringa rätt och ordning, som alla de storas sammankomster ju ytterst skola

ha till syfte. Efter varje stor konferens, som staterna låtit gå av stapeln, har misströstan dock gripit oss djupare. Alltsammans har synts oss som skuggspel med bilder, konstruerade för upp-

präglades även av utstakande av linjer, som skola kunna gå mot målet: varaktig fred. Och detta måste bliva allas vår sak att omfatta. Det får inte endast vara känslosvall vid parad-

tillfällen, utan hela vårt arbetes inriktande härpå. Uppbyggnaden av världsfred måste bliva arbetarerörelsens verk. Men då måste hela världsproletariatet vakna upp till insikt om denna sin makt. Och denna makt vinnes inte med endast resolutioners antagande på världsfredskon-gresser, utan är ditt och mitt oavbrutna och hän-givna arbete för allt som kan inrymmas av rätt-färdighetskrav i socialismens idéer.

G. A. Fjæstad: VINTERLANDSKAP.

visning, men ej med uppriktig vilja till framskapande av en verklig fred.

Annars kunna vi väl beteckna 1922 som fredskonferensernas år. Det som för oss därvid lättar sinnet och sprider en smula förhoppning i det stora kaos är naturligtvis arbetarnas fredskon-gresser, fackföreningsinternationalens kongress i Rom och arbetarevärldsfreds-kongressen i Haag. Bägge präglades av stark vilja till fred. Deras arbete

Inom varje organisation, liten eller stor, kan varje kvinna och varje man bidra till detta stora måls förverkligande, men då få vi också akta oss för allt för mycken uppdelning i rangskalor av det arbete som skall utföras. Värdet av arbetet som utföres består i dess inpassning i det hela.

Oss kvinnor vänta mycket arbete. Ju längre man får vara med, ju mera man blir i tillfälle att överblicka vår

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges Socialdemokratiska Kvinnoförbund.

Redaktör: Signe Wessman. Allm. Tel. Norr 244 36. Upplandsgatan 85, Stockholm.

Expedition: Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm Sö. St.-Tel. Söder 78 98.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—, halvt år kr. 1:50; lösnnummer 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre, textsida 40 öre pr mm.

Sverges Soc.-Dem. Kvinnoförbund:
Ordf. och korresp. sekreterare: Fru Signe Wessman, Upplandsgatan 85, Stockholm. A. T. Norr 244 36.

Med tack för gott samarbete under förra året tillönskas alla Morgonbris vänner ett gott och lyckosamt nytt år.

rörelses vittfamnande betydelse, desto starkare och djupare rotar sig övertygelsen att kvinnorna måste med.

Vår rörelses strävanden måste vi taga på djupaste allvar och utveckla densamma till högsta möjliga aktivitet.

Förutom att giva det bästa av våra tankar och känslor i arbetet för mänskligare livsförhållanden äro vi icke värddiga medarbetare i den arbetets här vars program är frihet, jämlikhet och broderskap och som kvinnorörelsen är en sådan viktig faktor i. Inom densamma är det som framtidskvinnan och uppfostrarinnan skall fostras att föra fram släktet till den gemensamhetsanda och kultur som inrymmes i socialismens idéer.

S. V.

Klassdivideringens historia.

Av Maja Björkman-Broberg.

I.

Ett intressant faktum i mänsklighetens historia under olika tidsperioder och i olika länder utgör klassdivideringens historia, uppdelningen av människorna i högre och lägre klasser. Denna klassdividering ändrade former efter det sociala tidssystemets utveckling och karaktär. I antikens och det gamla Romarväldets dagar dividerades människor i klasserna "mästare och slavar". Under medeltiden spelade feodallorderna å ena sidan och de livegna å andra sidan de principiella rollerna i klassdivideringen bland den tidens människor.

Så långt vi mäktat följa historiens skrivna blad om "klassformer" och "klassdividering", kunna vi fastslå: att denna klassdividering alltid baserats på grundvalen av privatägandeskap: ett ägandeskap som sedan ytterligare övergick till barnen inom den klass av människor, som genom egendomsskap lyckats skaffa sig denna sociala styrka: att vara en besittande "högre klass".

Denna högre egendomsbesittande klass av mänskligheten har också enligt historiens vittnesbörd alltid varit skonad från det hårda tunga produktiva arbetet i samhället. I huvudsak har deras arbete varit engagemang i administrativa organisationer och guvernements angelägenheter.

De hava genom tidernas lopp utgjort den bestämmande maktägande representativa delen av mänskligheten. Världshistorien är fylld av denna klass' göranden och låtanden. Kännetecknet, som historien visar oss på den klassen — har alltid varit densamma: "de hava genom privat äganderätt skaffat sig en social maktställning i samhället, som befriat dem från produktiv arbetsplikt".

Denna sociala maktposition har sedan urminnes tider satt sin prägel genom traditionernas formel på varje medlem av den regerande ägande aristokratiklassen. Och denna maktställning har också satt sina synbarliga märken i alla livets realiteter.

En moralkodex finnes för den aristokratiska klassen i samhället.

En annan alldeles motsatt är uppsatt av de maktägande för den lägre, den fattiga klassen.

Vad som är en dygd i den ena, är en last i den andra.

Två olika åskådningssätt göra sig gällande vid bedömandet av klassdivideringens ställning på gott eller ont. Den ena omfattar den demokratiska åsikten, att alla äro födda likaberättigade, att alla människor böra äga samma rättigheter till frihet att existera i samhället, att en sådan tingens ord-

ning som "klassdividering" och "klassprivilegier" är en avskryvård samhälls- orättvisa, som aldrig ägt och aldrig kommer att äga justification i ett demokratiskt samhälle. Denna ståndpunkt har blivit väl företrädd av Samuel Longhorne Clemens (Mark Twain) i hans arbete "A Connecticut Yankee in King Arthurs Court", där han säger: "Varje överklassare, hur modifierad den än uppträder, varje aristokratiklass är en utmaning mot varje man, mot hela mänskligheten."

Den oppositionella åskådningen mot denna demokratiska grundsyn är väl företrädd av Friedrich Nietzsche. Han förklarar, att "klassdividering" och "klassprivilegier" är en institutionell mänsklig ordning av godo för alla tider, att klasserna av människor alltid måste leva i slavdom, så att några få utvalda skola kunna utveckla sina kulturella möjligheter och resa sig som människor till höjden av skapande kraft och därigenom och så småningom till det högsta denna skapelsens kraft förmår frambringa.

Båda dessa ovan framförda åsikter äro personliga uppfattningar hos två kända högt stående män. De utgöra personliga idéer om klassdivideringens vara eller icke vara. De utgöra ej en objektiv analys eller ståndpunkt. En sådan kan endast byggas på den sociala historiens vetenskapliga grund. Endast i ljuset därav kan klassdivideringen förstås, värdesättas och tolkas.

De stora utvecklande händelserna inom det nittonde århundradets biologiska vetenskapsvärld, då Charles Darwin i sitt epokgörande arbete "Arternas ursprung" bevisade lagarna av den ständigt pågående organiska evolutionära utvecklingen, har fört frågan om klassernas utveckling in på en historisk vetenskaplig plan. Darwinismens bevisande teori: att mänskligheten såsom ras avancerat från en mental, moralisk och materiell nivå, ej högre än den som vi kalla "de lägre djurens", till våra dagars utveckling, att människorasen är bestämd att genomgå en ännu högre organisk utvecklings höjd, har ytterligare fastslagit genom en annan vetenskapsmans bevisande studier. Genom Levis H. Morgans, den store amerikanske vetenskapsmannen, etnologiska livsverk har det blivit möjligt att historiskt följa och bevisa såväl spåren som linjerna av mänsklighetens utveckling och framåtskridande från tidernas morgon fram till dagningen av civilisationen.

I Levis H. Morgans stora vetenskapliga arbete i etnologi "Ancient Society" följer Morgan de första spåren av

Några ögonblicksbilder från världsfredskongressen i Haag.

I själva öppningsögonblicket, då det babyloniska språkförbistringssurret med ett klubbslag från presidenten J. H. Thomas tystnar, inträder en högtidlig stämning som gör en mäktig verkan på särskilt den otränade internationella kongressdelegaten. Här står man inför en upplevelse, som sent skall glömmas. Hela denna samling har kommit hit med ett syfte, ett mål, att få fram ett starkt motstånd till förhindrande av nya krig och framskapandet av grundvalar för varaktig fred. Tal och sång avlösa varandra. Det är rytm över det hela. Intet prål. "Krig mot kriget" manifesteras överallt i ord och bild. Duken över det långa bordet är röd, icke blodröd, utan mörkt vinröd, vilket gör gott åt ögat. Ligger inte heller pedantiskt slät, gud ske lov. Man känner sig liksom hemma, tycker att man varit med om detta förut. Minnet söker. Å, det är ju teckningen i "Socialismens århundrade" över inter-

kulturell utveckling bland människorna, — fram genom barbarismens tidevarv till civilisationens gryning.

I Morgans epokgörande verk följa vi utvecklingen av människors framåtskridande — ursprung och historia — av familjeinstitutionernas uppkomst — av äganderättens och governmental institutioners ursprung och utveckling.

Morgan visar hurusom framåtskridandet i den mänskliga utvecklingen vilar på grundvalen av det historiska utvecklingsplan, då människorna nått så långt att de genom verktygen i produktionens tjänst reste sig som mästare över naturen.

Denna utvecklingsperiod konstituerar basen för all vidare mental, moralisk och social kultur i mänsklighetens fram-marsch.

Genom att följa de produktionsmetoder varav människorna i tidernas början voro hänvisade till för sitt livs uppehälle. Genom att följa vidare den mänskliga utvecklingens egen historiska progress och institutionella tidskedesformer står klassdivideringens historia fram i sin objektiva belysning i sin historiska mission.

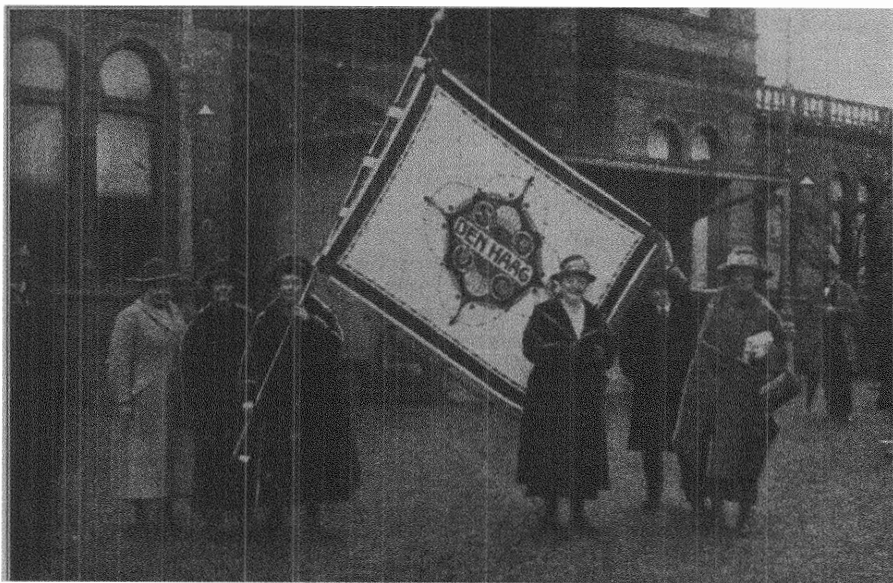
Karl Marx och Friedrich Engels grundade sina sociala studier på mänsklighetens historiska etnologiska utveckling. Vid de etnologiska forskningarnas rasindelning vid bestämmandet av den kulturella nivå föregående människoraser nått fram till, bygger vetenskapen sin historiska grundval och utsago genom en djup och ingående examination över de produktionsverktyg som människorna använt i kampen för sitt livs uppehälle. (Forts.)

nationella kongressen i Paris år 1900, som ger illusionen...

Aftonen är ungdomens. De ha anordnat en fest för ombuden. Allt presteras med egna krafter. Tal, sång, deklamation, tablåer och danser. Och de förmå hålla en fängslad i flera timmar, om än vi som äro vana vid de mera rena linjerna i våra folkdanser och övriga uppvisningar, reagera en smula inför sentimentaliteten i vad som här uppvisas så nänn vi dock inte yttra oss därom då allt uppbäres av en sådan stark idealism.

Nästa dag börjar förhandlingarna. Det är de stora talens dag. Fransmannen L. Jouhaux, holländaren Edo Fim-

råd i Kristiania, har varit osynlig, men helt plötsligt stöta vi samman med henne i en trång passage och ögonblickligen ber hon om ursäkt på — svenska. Vi börja, min kamrat från Skåne, Maja Björkman-Broberg och jag att känna oss lokaliserade och planera nu sammanträffanden med kvinnor från olika länder. Maja Broberg tar hand om alla som kunna intervjuas på engelska och får sälunda på sin lott engelskorna Margarethe Bondfield och Marion Philip, Emmy Freundlich från Österrike och Tilanus från Holland. Alla uttala sin glädje över att kvinnor från arbetarerörelsen i Sverge kommit med på denna kongress. Med hjälp av den manliga språkkunskapen få vi intressanta samtal med Gertrud Hanna från Tyskland och Susanne Lion från Frankrike. Den sistnämnda är ensam representant för det stora textilarbetareför-

Haags soc.-dem. kvinnoklubbs fredsdeputation.

men och engelsmannen Arthur Hendersson avlösa varandra.

Vi få god tid att se oss omkring och vi börja titta efter kvinnoprofiler. I förteckningen ha vi räknat till bortåt 20 stycken. En del män intressera oss också. Friedrich Adler med sitt mycket allvarliga utseende upptäcka vi, Vandervelde ser icke så fransk ut längre, Camille Huysmans är fortfarande smärt som en välgymnastiserad yngling. Mac Donald titta vi efter, men kunna inte se. Han är väl hemma och slås i underhuset.

Engelsmännen kommo och foro visst i flygskepp, ty man tycker att de nästan samtidigt äro på kongressen och håller stora tal i parlamentet för de arbetslösa. Men det är inte så gott att hålla reda på tidsräkningen här. Den ryska gruppen intresserar alla och när Radek skall upp på talarstolen så rusar halva kongressen fram. Männerna glömma att beundra den "demoniskt" sköna damen som dväljes i ryssarnas mitt, för sensationen att höra Radek. Alexandra Kollontay, numera legations-

bundets samorganisation i Paris, omfattande 56,000 arbetare, därav omkring 20,000 män.

Mycket som intresserar och gläder oss fingo vi reda på av dessa kvinnor, till vilket vi återkomma senare. Kongressdagarna gå och vi närma oss slutet. Det har nog varit en rätt så homogen sammansättning, åtminstone ur synpunkten att vara kongressstränad, ty lugnet avbrytes endast några gånger. Ryska gruppen har en kvinna och en man som allt emellanåt ge lite högljutt luft åt sina känslor när de angripas. När Vandervelde skulle upp och tala var det en liten "lymmel" som visslade, vilket föranledde stark upphetsning, vilken dock ganska snart lade sig och hyllades Vandervelde med ovationsartade applåder. Kongressen är nu över och man åter hemma. Mycket skulle kunna skrivas och vi skola även återkomma. Givetvis måste vi dock koncentrera oss och komma därför att huvudsakligen skriva om våra gemensamma intressen med internationallens kvinnor. S. V.

Camilla Collett.

Att bli styvmoderligt behandlad av sin samtid är ofta ett osvikligt tecken på att eftervärlden i gengäld skall så mycket mer uppskatta och stundom överdriva förtjänsterna. Så har det gått med Camilla Collet.

Bortsett från en mängd angrepps- och försvarsskrifter, givs det icke mindre än ett halvt dussin böcker om henne, allesammans utmynnande i en kritisk panegyrik. Detta betar nog lusten att studera hennes egna verk och det är så mycket mer beklagligt, som Camilla Collet skrivit sin egen självbiografi. Denna står ovedersägligen med sin nyktra opartiskhet över alla de övriga.

Denna artikel vill, med anslutning till hennes egen redogörelse, endast ge några antydningar, så objektiva som möjligt, över hennes verksamhet, men för övrigt hänvisa till hennes verk, som också föreligga i svensk tolkning.

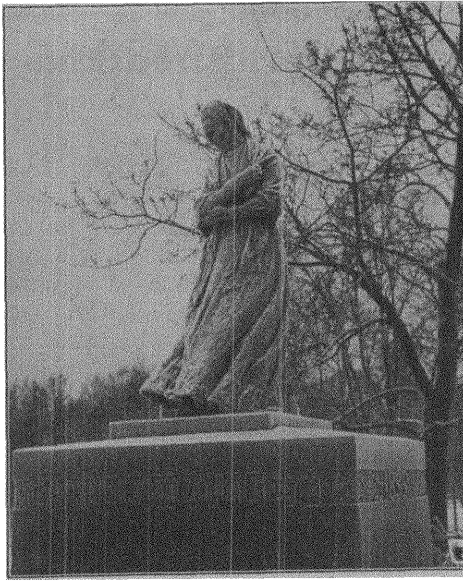
Camilla Collett, f. 1813, d. 1895, var dotter till den från unionsstriderna kände norske prästen Nicolai Wergeland och syster till diktaren Henrik Wergeland.

Uppvuxen i ett patricierhem, vars medlemmar togo aktiv del i såväl det politiska som konstnärliga livet, blev hon snart själv ryckt med i kampen.

Hon blev i äktenskap förenad med jur. professor Jonas Collett och debuterade i fyrtioårsåldern, uppmuntrad av sin man, med ett band "Betraktelser", varefter hon 1855 utgav sin första och enda roman, "Amtmannens dotter". Boken, en realistisk skildring av de sociala förhållandena i den tidens patricierliv, är, som alla Camilla Collets verk, en utpräglad tendensroman och har i likhet med hennes övriga produktion mindre betydelse ur konstnärlig synpunkt än som det första verk för kvinnosaken i Norge. Sverge hade ju Fredrika Bremer, som gått förut och med sitt pionjärarbete kommit nya verksamhetsgrenar för kvinnorna att öppna sig. Men spörsmålen mera ideella sidor i kvinnosaken fick i Camilla Collett sin första talesman. Så t. ex. angrep hon den härskande dubbelmoralen; en överseende med mannen, men en strängare för kvinnorna. Hon hade nu för alltid ristat sitt namn i kvinnosakens historia. I denna rörelse är det som hon betydde mest och för dess uppgifter vigde hon sitt liv.

Det visade sig snart att romanen blott var en omklädnad för att kunna förkunna sina idéer.

Hennes nästa verk, "Berättelser", har karakteriserats — i likhet med de senare utkomna: "Oktoberfantasier", "Från de stummas vägar", "Sista blad" och "Mot strömmen" — såsom huvudsakligen varande polemiska inslag i kvinnosaken. "I de långa nät-

Gustaf Wigeland: Staty av Camille Collett.

terna" är en blandning av självbiografi och erinringar om norska personligheter, som stått författarinnan nära.

Var Camilla Collett icke en stor författarinna, var hon däremot en betydande personlighet och stor och sann människa.

Henrik Ibsen är bl. a. i "Samfundets stötter" och "Ett dockhem" åtskilligt påverkad av henne och icke heller Jonas Lie har i sin "Kommendörens dotter" undgått hennes stora inflytande. Hos Ibsen fann hon också tidigt den största förståelse. Han skrev 1881 till henne bl. a.: "Jag känner mig förvisad om att Ni, trots alla vanskligheter, en dag i full livskraft och styrka skall uppleva den seger, som Eder geniala och uthålliga kamp i så fullt mått berättigar till."

Ibsen fick rätt.

I senare år mötte henne från alla håll en stigande våg av erkännande. En staty restes av henne, utförd av Gustaf Wigeland, på norska kvinnors initiativ i slottsparken i Kristiania; och på sin åttioåriga födelsedag blev hon firad med fackeltåg och stora festligheter av det norska studentersamfundet.

"Lida, tåla, tåla, när det gäller något blott personligt. Lida, men icke tåla när det gäller idéer." Detta skrev hon i ett förord till en av sina böcker och här som alltid har hon själv givit sig den mest träffande karaktäristik.

När Camilla Collet således stod som en av de centrala gestalterna i det nittonde århundradets norska andliga liv, syntes detta allenast för henne som hennes livs kamp för kvinnors frigörelse. "Den dag skall", som hon uttryckte sig, "otvivelaktigt komma, då kvinnosaken löser sina problem genom kvinnorna själva. Medvetandet om kvinornas rätt skall då ha genomträngt samfundsatmosfären. Vi inandas den med luften, den sprides som blommornas doft med vinden, osynlig, ofattlig och med oemotståndlig makt skall den gripa alla. Den dag skall komma, då kampen icke mer gäller om kvinnan,

Mod.

(Översättning för Morgonbris.)

Att hava mod det är, att icke låta sin vilja bestämmas av slumpens ögonblicksintryck och överlämna sig åt dess krafter; att i oundvikliga stunder av trötthet bevara viljan till arbete och handling.

Att hava mod det är, att i det gränslösa underordnandet, som samhällslivet fordrar av den enskilda individen, välja en verksamhet och där göra sitt bästa; att övervinna motviljan för de till synes obetydliga och enformiga enskildheterna i verksamheten. Att hava mod det är, att så gott man kan utbilda sig i sin verksamhet; att förstå och underkasta sig arbetsfördelningens lagar som ett villkor för den nyttiga produktionen. Att hava mod det är, att i allt arbete ändock finna tid att rikta blicken och tanken utöver sin dagliga verksamhet ut i den vida världen och från en högre och vidare utsiktspunkt förnimma livets större och rikare möjligheter. Att hava mod det är, vilken verksamhet man än idkar, att på samma gång man ägnar sig åt det praktiska även vara en filosof.

Att hava mod det är, att förstå, leda och fördjupa sitt eget liv, att stå självständigt och på samma gång bringa sitt eget liv i samklang med det stora allmänmänskliga.

Att hava mod det är, att noggrant övervaka sin spinn- och vävmaskin så att ingen tråd må brista, men samtidigt vara med och förbereda en större och broderligare social samhällsordning, vare sig maskinen blivit den gemensamma tjänaren även åt den befriade arbetaren.

Att hava mod det är, att beakta de nya villkoren, att vetenskapen och konsten skapa för livet; att utforska det oändligt invecklade i huvudsak och enskildheter av det samhälleliga livet.

Att hava mod det är, att inse sina egna fel, att bemästra och bortarbota desamma, i stället för att låta dem få överhanden.

Att hava mod det är, att älska livet och med ro möta döden. Att vara verksam, att ägna sig åt stora mål, utan att veta vilken lön strävandet i det djupa, outgrundliga världsaltet erhåller.

Att hava mod det är, att söka sanningen och även säga den, och icke underkasta sig den övergående, triumferande lögnens bud. Att icke låta vår själ, vår mun, våra händer bli ett eko av enfaldens bifall eller av fanatismens hån.

J e a n J a u r è s.

men för kvinnan, den dag skall komma då det heller icke gäller för kvinnan, men med henne; vid varandras sida, stödande varandra, skola män och kvinnor gemensamt gå fram för upphöjda mål."

A. V—e.

En sommardag i Kristiania.

Av Julia Ström.

Först vill jag be mina eventuella läsare förlåta, att jag varken varit i Saharas öknar eller på Robinsons ö eller ens på den lilla vulkaniska Stromboli på min sommartrip. Ty om kontinenten skola vi ej längre tala, den är ju för längesedan såväl fysiskt som psykiskt kartlagd för svenska läsare. Det är nu lika up to date att tala om italiensk makaroni, som det är ogrannlaga att påminna om de kålrötter vi åto i Sverige 1918. Ja, hos oss är blått icke längre blått, *blått det är Medel-*

Fernanda Nissen.

havet. Och det är väl för salig Palmær, att han är borta nu, hans lilla resa till månen skulle icke ha väckt det ringaste uppseende.

Alltså: bekännelsen har jag ju gjort redan i rubriken. Jag har bara varit och hälsat på hos närmaste granne. Det är en form av visit, som en skåning sällan försummar, åtminstone någon gång av sitt liv. Märkvärdigt nog faller det sig icke lika naturligt för t. ex. värmlänningen att besöka Norge. (Härmed har jag icke påstått mig vara värmländska.) Och ändå ligger det icke något hav emellan. Fast lika mäktig, men ack, icke så befriande, är ju Kölen. För den, som fått slättens himmel och hav och sugande vidder en gång i ögat, kan icke den mörka, tunga kompakta, tryckande storskogen bli ett med hans hjärta och själ. Den är för honom ett skönhetsmoment av storslagna dimensioner, som han erkänner, som han vill se och erfara, men — den befriar honom icke.

Men nog därom. Jag var i Kristiania. Jag gick på Karl Johan. Det är det första man gör, när man kommer dit. Jag konstaterade, att just en sådan puls

är det vi sakna i Stockholm. Någon ersättning för den kunde vi haft i Gustav Adolfs torg. Detta skulle varit vårt "strög". Det har i stället blivit det tråkigaste av allt vi ha med sina gallerförsedda mammonstempel. Visserligen icke fula, men en skönhet utan liv är en blomma utan doft. Annars ha vi ju så mycket som är vackert i Stockholm, som Kristiania saknar. Framförallt är ju Stockholm en så obekrivligt ljus och *ren* stad. Icke minst i jämförelse med Kristiania, som ligger instängd och inklämd mellan fjorden och de höje fjeld. Vill man andas, skall man upp på dem — till Holmenkollen och, ännu bättre, Frognesætern. Där är luft och perspektiv, som bör tillfredsställa den förmätnaste. Man skall åka dit, men man skall gå därifrån. Då, om någonsin, får man besannat, hur ljuvlig och lättam vägen utför är!

Ja, så skall man ju gå på museum, när man besöker en främmande stad. Och det gjorde jag samvetsgrant. Allt för samvetsgrant förresten. Men det är en hemlighet med Kristiania: man kan gå där och njuta av de skönaste konstverk också utan att gå in i varma, kvava museer. Kristiania har nämligen en livslevande, verkande konstnär, en som det bara går en på seklet av — om ens det. Man behöver ej gå så långt, förrän man stannar inför ett sådant verk av det Vigelandska snillet. Det har sagts att Vigeland haft vind i seglen. Ja, jag vet inte. Han har börjat som en fattig sjömanspojke. Vid 18 år kom han efter sina säkert ej för rosiga färder på havet till Kristiania och började studera skulptur. Han är nu över 50 år. Och Kristiania kommun har verkligen slagit sin ekonomiskt beskyddande arm om honom. Han får alltså numera arbeta ostörd av sådana bekymmer. Men bör man verkligen ondgöras över att ett folk *för en gångs skull* upptäcker och tar hand om ett ännu levande och verkande geni! Att det ej bjuder sina *verkliga* snillen stenar i stället för bröd, landsflyktens gungflyosäkra tillvaro för skaparandan i stället för hemlandets trygga ro.

Se nu på detta Abelmonument. — Abel var en norsk matematiker, som numera betraktas som ett av de största snillen som uppträtt på de exakta vetenskapernas områden och anses jämförlig med Archimedes och Newton. Hans barndoms förhållanden voro mycket sorgliga och hans ungdom fylld av arbete och försakelse. Fattigdom och överansträngning knäckte honom. Han dog i lungsot år 1829, 27 år gammal — just som han stod i färd med att tillträda en erhållen professur vid universitetet i Berlin. — Se alltså på detta

Gustaf Vigeland: ABELMONUMENTET.

monument, en naken yngling, det av vilja, kraft och segerglans omstrålade huvudet, buret av två vinglösa manliga gestalter i framåtflygande ställning. Vad har konstnären velat ge annat än, som det sagts, "en idealisering av geniet, andens segling genom rymden med blicken fäst på avlägsna mål". Och har han icke lyckats!

Sedan tog jag Camilla Collett. Vem utan Vigeland kunde göra något så vackert! Men hon står ju i medvind! Ja, det är Vigelands hemlighet. Titta på ansiktet, på hållningen, på händernas placering; denna betänksamma beslutsamhet får man icke i medvind. Men man ser, att det är en kvinna, som gett en Ibsen, en Lie något att tänka över. Och ett är det över allt annat: en konstnärns dikt i granit, en ädel dikt, liksom det är äkta guld och ädel dikt i Obstfelders poesi.

Men bland Vigelands konst söker jag förgäves efter ännu en bild: *Fernanda Nissen*. Jag söker henne därför, att jag vet, att hon stod den store konstnären i livet så nära. Och därför tror jag också, att ett monument över henne kommer. Ty sådana vänner mötas ej för att skiljas av döden.

Fernanda Nissen var förresten en av de första, som i norska Social-Demokraten spetsade sin djärva, intelligenta penna för Vigeland.

Ack, Fernanda Nissen, vad har du ej — med pennan i din vänstra hand, ty din högra var lam — förmått! Hur har du ej lidelsefullt kämpat och arbetat på andligt och ekonomiskt uppsving

(Forts. å sid. 8.)

Kvinnorna och pressen.

Ser man i borgarbladens spalter de återkommande kvinnliga signaturerna så är det i regel under småsaker om barn, mat och kläder. Det specifikt kvinnliga skall fångas därmed. Någon gång diskuteras i spalterna en etikettsfråga eller en erotisk situation, till båt-nad och nöje för tonåldersläsarna. Ur affärpsykologisk synpunkt är det sär-deles lyckligt att odla dessa praktblom-stersångar. Dessa spalter, i vilken tid-ning de nu än förekomma, och vad de nu än kallas, läsas grundligast, disku-teras flitigast och mest av kvinnorna. Kvinnotidningar med speciell husmo-deretikett samla också den största kvinnliga läsekretsen. Ju mer de ockra på den kvinnliga svagheten, ju larvi-gare dess fråge- och svarsavdelning, dess större popularitet kring bladet i fråga. Men behöva ej vi kvinnor nu för tiden något annat och mera, något större och djupare? Är intresset för dessa matexperiment och etikettsfrågor fortfarande så stort att blad efter blad måste skaffa sig en expert som utarbe-tar veckans matsedel eller att spalt efter spalt fyllas med dessa frågor och svar. Tiden kräver av oss kvinnor att vi kunna mera än laga god mat, duka ett fint bord och placera chefens fru och tanten som skall ärvas, så, att in-gen av dem känner sig förbigången. Vi måste lära oss att leva och verka ej endast för hemmet, att fostra våra barn ej endast för umgänget, utan för sam-hället. Därför måste vi lära känna samhällets struktur, delta i dess upp-byggande. Vi bli varken själva skolade eller kunna skola våra barn om vi stå som overksammas åskådare. Vi skola ej vänta på uppgiften, den väntar redan på oss. Att brottas med den, att växa med den och lyckas, det är att utveck-las. Det man känner sig vilja och kunn-na, det är också till hälften vunnet. Jag erinrar mig en vers av Ossiannil-son i dikten Adolf Hedín:

I stora och starka tider, hos en mäktig
och stolt nation,
är mannen av annan skala och musiken
en annan ton.
Där stiger, en gång på seklet, vid blom-
mors och kulors vin
till tronen och taburetten en man som
Adolf Hedín.

Ossiannilsson är en ännu jämförelse-vis ung man, dikten förefaller så rys-ligt gammal. Till taburetten har för länge sedan klivit mannen som knappt fått någon skola alls och mannen som bara gått några år i folkskolan. Sedan länge sitter han vid de högsta ämbeten. Sagan blev sanning när det gäller man-nen, men är ännu saga när det gäller kvinnan. När skall hon placeras i rege-ringen? Skall hon få landshövdinge-stolen eller ej?

Vilka förmättna anspråk när det gäl-ler kvinnor. Men hur kom männen med? Hur mycket betydde de första partivännerna i riksdagen när de togo säte och stämma där som representan-ter för de djupa leden? Är det männe bara de våra som många gånger kom-mit till riksdagen med en känsla av att på nytt sitta på skolbänken? Många ha kommit med utan att man visste om dem vad de skulle kunna bli eller ut-rätta. Man anade möjligheter, hade funnit förutsättningar hos dem för det kommunala och politiska värvet. En-dast av kvinnor begär man att de skola vara fullt kompetenta för sina upp-drag innan de få lov att åtaga sig ett mandat om det så är bara inom orga-nisationen. Att också hos dem slumrar möjligheter som kunna utvecklas var-ken vill eller vågar man tro på. Och vad gör vår press för att skola kvin-norna? Från många håll klagas det bittert över kvinnornas ovilja och likgiltighet mot partipressen. Ar-betarhustrurna göda och underhålla den press som är den värsta fienden till allt arbetareklassens frigörelsear-bete. De läsa och köpa, mot männens vilja, de tidningar som de läst i sina hem innan de gifte sig. De ha blivit vana vid dessa blaskor av melerad po-litisk färg, medan den egna pressen dras med svårigheter just för denna kvinnornas konservatism. Och är det underligt? Denna press ger kvinnorna ett litet ben då och då, men vår egen som här känner kvinnornas makt och jämt talar om den, besvärar sig ej med att ge den kvinnliga publiken något. Då jag en gång diskuterade den saken med en partiredaktör svarade han irri-terad:

”Varför behöva kvinnorna vara ef-terblivna? De ha samma tillfälle att bli delaktiga av den sociala och po-litiska kunskapen som männen, samma källor att ösa ur, få läsa samma ledare i samma tidningar. Vore det ej att un-dervärdera dem om man tillagade sär-skild spaltmat för dem?”

Det kan synas som om mannen hade rätt, men vi kvinnor veta att det ej är så. All uppfostran har förut varit maskulint betonad. Gossen har ännu tillgång till bättre och billigare under-visning än flickan, gossens slöjd var på min skoltid och är troligen än, min-dre antal timmar än flickans, vad hon förlorar av bokliga kunskaper är hans vinst. Och fritiderna? I hemmet är gossen fri till den egna boken och här-dande friluftsliv, när läxan är genom-gången, under det att flickan ständigt får höra: ”När du läst din läxa måste du hjälpa mor med disken, eller stoppa ett par strumpor, eller se till småbar-nen, eller ta ett handarbete”, ja, ni känner nog igen det litet var. När gos-

sarna hade sina klubbar och föreningar där de antingen odlade kroppskultur eller andliga intressen och sålunda re-dan då skolade sig för samhället, men i vilket fall som helst, lärde parlamen-tarisk tukt och ordning, fingo flickor-na, endast i sällsynta fall, vara med i en sy- eller sångförening. Vi äro efter, vi kvinnor, som samhällsgrupp. Vi äro medvetna om det och vilja rätta det. Vi kunna och vilja lära och när vi där-för komma och förklara att vi inte längre blygsamt hålla oss bakom, så är det därför att vi veta att det praktiska deltagandet är den bästa skolan. Gång efter annan hör jag på kvinnomöten och konferenser överlägsna kvinnor stå upp och deklarerar kvinnornas omogen-het med exempel: ”När de inte be-gripa bättre än så och så, kunna de ej göra anspråk på att få komma med.” De glömma att de ha bättre insikter och större kunskaper tack vare, att det varit dem möjligt att få vara med och praktiskt delta i förenings- och sam-hällsarbete och borde veta bättre, än att slunga ut ett anatema över sina sämre lottade medsystrar, som dock äga det brinnande intresset och den goda viljan. Den, som i sin barndom trälät i föräldrahemmet, i sin ungdom på arbetsmarknaden, i sina bästa år varit bunden vid det egna hemmet och först när barnen upphört att vara min-deråriga, får tid över för förenings- och samhällsangelägenheter, hon vet att hon är mannen och sin lyckligare lot-tade medsyster underlägsen. Hon vill veta och hon vill lära, men pressens ledare är ej för henne. Samhällskun-skapen måste serveras populärt för att hon skall fatta den. En lärare som un-dervisar i sitt ämne för olika årsklasser börjar från början med den yngsta klassen. När kvinnorna nu vakna och kräva att bli delaktiga av samhällskun-skapen är det den yngsta års-kl a s s e n som kommer med.

De som tröttnat på att enbart lyssna till slamret av grytor och kastruller, tröttnat på att sluka spalterna med matreceipt och råd i levnadsvett, tröttnat på att diskutera skvallerhistorien för dagen, de äro lika mogna, som män-nen voro, när de erövrade sin plats i samhället. När ungdomen — och alltid den manliga ungdomen — kräver plats för de unga, lystras det så gärna och platsen vikes beredvilligt. Men när kvinnorna, som äro mer än halva na-tionen, komma och kräva plats för kvinnorna, då heter det: snäva köns-synpunkter och upprivande könsstri-der. Det är oklokt att se på saken på detta sätt, dumt och orättvist. Nej, plats för kvinnorna och kvinnointres-sen i parti och press! Bort med nollor-na ä v e n om de äro m ä n, fram med förmågorna ä v e n om de äro k v i n n o r. Man och kvinna med varanda i arbetets stora här, inte mot. Parti och press skall vinna på det.

S i g r i d L u n d i n.

Kvinnorörelsen i Österrike.

Av parlamentsledamoten *Fr. Emmy Freundlich*.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

En lag antogs emellertid nu, som tillerkände kvinnorna rätten till att utses som förmyndare. Underhållningsskyldigheten från männens sida gentemot barn till skilda föräldrar, såväl som mot den frånskilda hustrun motsvarade ingalunda det alltjämt sjunkande penningvärdet. Det måste ihärdigt arbetas på att orientera de dömande myndigheterna och påverka domarna i den riktningen, att underhållet någotsånär skulle anpassas efter de faktiska levnadskostnaderna. Adelheid Popp arbetade framförallt outtröttligt på detta område. Hit hörde också vår fordran, att det på vissa, allvarliga grunder skulle tillåtas blivande mödrar, som blivit ensamstående, och kvinnor, som se sig ur stånd att uppdraga flera barn, att ej heller behöva bekomma flera, utan skulle de kunna söka läkarehjälp häremot utan fruktan att bli bestraffade. Mot detta reste nu de klerikala och konservativa kretsarna en häftig agitation. De sade: Man bör icke ingripa i Guds bestämmelser; även om hustrun är sjuk och familjen medellös, och man vet att det är omöjligt sörja för barnens uppehälle och fostran bör man ändå hava barn. I Österrike hava vi ännu, i motsats till alla andra stater, alltjämt en katolsk äktenskapslag, som icke tillåter skilsmässa; mannen kan visserligen skiljas, men tillåtes icke att ingå nytt äktenskap. Dessa bestämmelser, som härstamma från sextioalet i förra århundradet, hindra många tusende kvinnor och män att åter gifta sig och döma därtill dessas barn som varande oheliga.

Kampen för att reformera äktenskapslagstiftningen har ej kunnat leda till någon åtgärd, emedan vårt starkaste parti, det kristligt sociala, har motsatt sig en ändring av den nuvarande lagen. Endast för prinsessorna blev på sin tid en dispens beviljad. Densamma måste visserligen utställas av påven i Rom, under det han förklarade, att äktenskapet annars vore att anse som ogiltigt.

Många lagar, som kvinnorna gärna skulle vilja ha genomförda, strandar på grund av de sorgliga, materiella förhållandena, som äro rådande. Så t. ex. är det oss ännu ej möjligt att genomföra en lag, som giver alla barn rätt till understöd och uppfostran genom det allmännas försorg, emedan vi icke veta var medlen härtill skola tagas.

Det ekonomiska nödläget inskränker den sociala utvecklingen på mångfaldigt sätt. Både personligt och samhällsligt måste vi försaka allt mer och mer av de kulturella värdena. Alla de institutioner, som framstå som mest na-

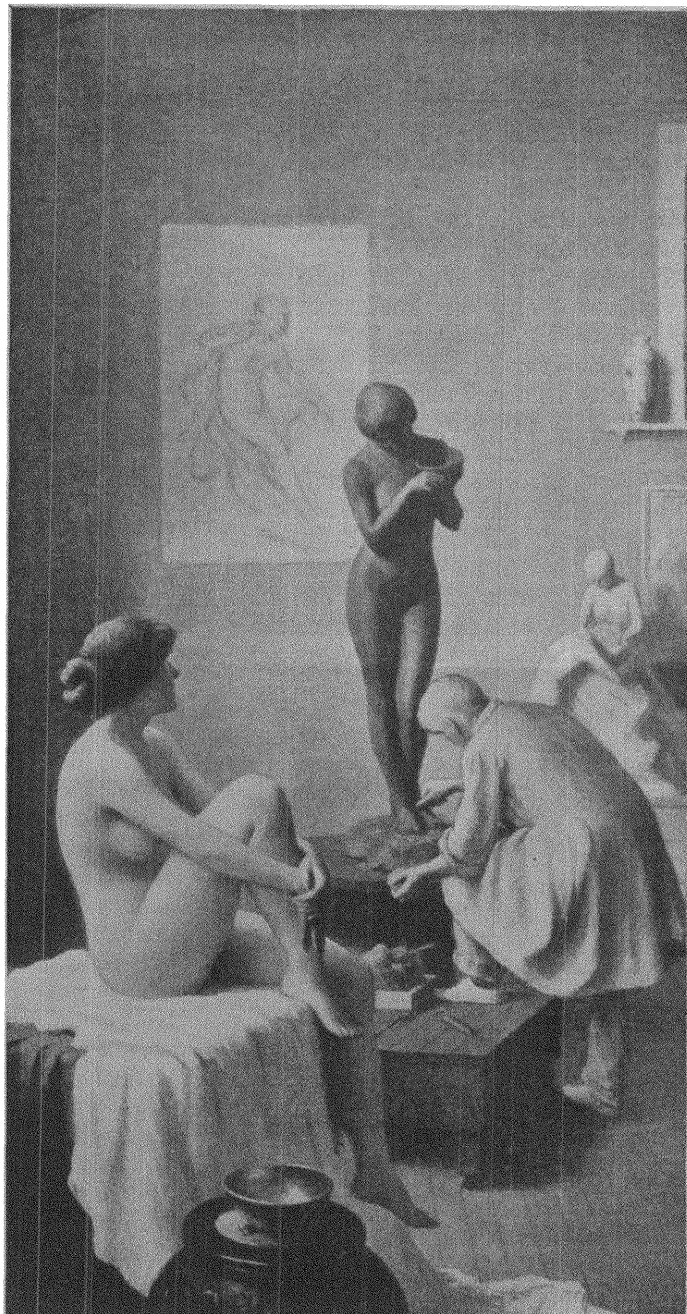
turliga och sympatiska i det samhällsliga kvinnoarbetet och som ligga oss varmt om hjärtat, som t. ex. skapandet av barnhem, skolkök etc., kunna vi icke upprätta, emedan vi äro för fattiga.

Denna brist på ekonomiska resurser känna vi måhända mera som medlemmar i resp. kommunalförvaltningar än som parlamentsledamöter. I parlamentet är ju alltid ett vidsträckt arbetsfält, även om man ej är i stånd att skapa så mycket positivt nytt. I det kommunala består nu tyvärr det mesta arbetet däri att kunna anpassa jämvikten i den kommunala hushållningen med hänsyn till det sjunkande penningvärdet.

Ofta, även om det ej lyckats bringa inkomsterna att täcka utgifterna, äro vi ändå nödsakade upprätta nya inrättningar och förbättra gamla, för vilket gärna ingen människa med social plikt känsla kan dra sig undan.

Just i tider av nöd hava vi allesammans därför mera både skyldighet och väl även behov att giva och hjälpa än att mottaga. Tyvärr kunna vi f. n. ingenting giva utan måste genom praktiska och rationella metoder spara och förbilliga de nuvarande institutionernas verksamhet för att på detta sätt få litet mer hjälp till barnen och de mest nödlidande bland befolkningen.

Trots detta har det dock lyckats oss, främst i de större kommunerna, varest vi ha beprövat och erfarna kvinnliga partivänner i förvaltningen, att uträtta mycket gott. I Wien har det sedan det stora sammanbrottet varit möjligt — visserligen med understöd från utlandet — att årligen bereda några tiotusental barn i skolåldern längre lantvistelse, vilket för många tusenden av dessa betytt förbättrat hälsotillstånd. Också i barnasylerna, i hemmen, framför allt de som mottagit fosterbarn, äro

W. Churchill: SKULPTÖREN.

de kvinnor, som äro utsedda som rådgivarinnor och tillsyningspersoner en ständig och saklig kontroll, försökande att på bästa sätt förbättra barnens villkor.

Planmässiga reformer till hushålls-ekonomisk uppfostran hava genomförts. Sålunda hava skolköken, som under den svåraste livsmedelsnöden voro stängda, åter öppnats. Vidare anordnas aftonkurser för arbeterskor, dessutom upprättas yrkesskolor och fortsättningsskolor, till vilka undervisning i hushållsspörsmål alltid tillkommer.

För en direkt ämnesundervisning i skolan om hushållningskunskap kunna vi ej förklara oss, emedan en dylik blott torde leda till att betrakta det hela som lek och ej leda till praktiska resultat. Först när flickorna äro mera försigkomna och stå i begrepp att lämna skolan och något senare torde de vara i stånd att tillägna sig den undervisning i hus-

hållsangelägenheter, innefattande skiftande uppgifter och skyldigheter, som meddelas. Det har nämligen visat sig, att något äldre flickor lära sig dylika ting mycket bättre och fortare.

Tyvärr är det i ett land med Österrikes olyckliga ekonomiska struktur knappast möjligt att hela de skador, som kriget och dess följder förorsakat. Vår kamp liknar den som utföres av en som håller på att drunkna och icke kan rädda sig, men som ändå uppjuder all sin kraft för att icke dragas ned i djupet. Denna kamp tager de bästa krafterna av oss och det blir ej mycket över för de nya uppgifterna.

Den som försöker rädda människor från ett sjunkande fartyg utför en lika stor gärning som den som bygger fartyget, skillnaden mellan de bådas verk är, att den förres gärning är mer farofylld plikt och den senares mer förhoppningsfull tanke på att kunna beträda nya farvatten och nya länder.

Kvinnorna i Österrike hava under kriget använt hela sin kraft på att skydda barnen och så långt möjligt säkerställa deras sundhet och utveckling.

De hava sedan, med rikets förändrade styrelseform, vunnit så mycket som det varit möjligt av rätt och frihet och därmed ernått lika mycket som kvinnorna i många av de neutrala länderna och även i segerländerna. Kvinnorna bemöda sig om att göra allt vad i deras förmåga står för att hjälpa till att förbättra det arbetande folkets villkor och skydda och vidare utgestalta dess uppnådda rättigheter. De hoppas alltjämt att det snart må bli ett internationellt samarbete mellan kvinnorna i alla länder till skydd och vård för det spirande nya som gror, och att den stora kvinnosolidariteten skall bli mäktig att bryta ner de sista företrädesrättigheterna och privilegierna, som ännu hindra kvinnorna att i full frihet utveckla sin förmåga och sina möjligheter.

(Forts. fr. sid. 5.)

åt arbetareklassen. Du hade förtjänt slippa uppleva den bittra stund, då ditt parti sprängdes och din begåvning just ingenstans hade hemortsrätt. Ty du kunde icke stå över partierna. Du ville vara med och mot och mitt i elden. Och vad än Vigeland kommer att göra — du har dock själv rest dig det bästa och vackraste minnesmärket i din gärning. En nyhet för svenska läsare kanske är, att Fröding en gång för trettio år sedan gav Fernanda Nissen manuskriptet till *Det borde varit stjärnor*.

Nu vill jag ej skriva mer om Kristiania. Det skulle då bara bli om Vigelands konst och Fernanda Nissens gärning, och de tala för sig själva.

Julia Ström.

Husmoderns nationalekonomiska funktioner.

För Morgonbris av Harry Sundell.

Husmoderns lott är förvisso ofta hård och föga tacksam. Icke nog med att arbetarens eller den lägre tjänstemannens hustru — vilken det här och i det följande närmast är tal om — har att lösa det matematiska problemet av ganska hög ordning att få en mängden gång mycket knappt tillmätt lön att räckta till hemmets alla utgifter, hon betraktas dessutom av många endast som mannens hushållerska, och andra vilja göra gällande, att hon överhuvudtaget icke utför något produktivt arbete, jämförligt med mannens — en missuppfattning, som torde ha alstrats av den omständigheten, att hennes arbete inom hemmet vanligtvis icke avkastar några kontanter. Och dock är husmoderns arbete inom hemmets vägar minst lika viktigt som mannens utanför; det gäller blott att se det i dess rätta sammanhang.

En av husmoderns viktigaste uppgifter är ju att laga mat. Vad innebär då detta att laga mat? Jag är icke kompetent att med denna tidskrifts ärade läsarinna ingå i diskussion om det tekniska utförandet av matlagningen, och avsikten med dessa rader är ej heller att lägga min näsa i blöt i grytor och kastruller. Däremot vill jag i korthet söka inställa matlagningen och husmoderns övriga arbete i deras nationalekonomiska sammanhang.

Produktionen, till vilken vi ju också räkna handeln, har enligt vanligt sunt bondförstånd och all ekonomisk logik uteslutande till uppgift att frambringa de medel, som människorna behöva för sitt uppehälle, alltså att tjäna konsumenternas behov. Varje arbete, som på ena eller andra sättet är ägnat att göra en vara mera tjänlig för konsumenterna, är produktivt i nationalekonomisk bemärkelse.

Vanligtvis betraktas handeln, varornas distribution från producent till konsument, som det sista ledet i produktionsprocessen. I och med att en vara överlämnas av distributören till husmodern har den visserligen förlorat sin egenskap av handelsvara, men därmed är den vanligen icke konsumtionsfärdig. Det återstår ännu den sista beredningen av livsmedlen, vilken ju husmodern utför i sitt kök. Matlagningen — eller, om man så vill: den färdiglagade matens distribuering från köket till matsalen — skulle sålunda vara det allra sista ledet i produktionsprocessen.

Husmoderns arbete i hemmet är alltså alls icke så föraktligt som många anser, utan väl så produktivt och nödvändigt som mannens. Kvinnan kan sålunda med stolthet säga sig, att hon är en mycket viktig person i det ekonomiska kretsloppet.

Men hon har större betydelse än så. Hur viktigt hennes arbete i köket än är, så är hennes uppgift, när hon tar korpen på armen för att gå ut och göra inköp, av ännu större betydelse. Denna hennes uppgift kan nämligen, därest hon vill, vara av stor reformatorisk betydelse, och hon är i själva verket i stånd att genom en riktig inriktning av sina hushållsinköp i högsta grad bidra till att radikalt omgestalta hela det nuvarande ekonomiska samhällsskicket.

Detta förefaller kanske vara väl stora ord, men låt oss blott undersöka vilka krafter, husmodern sätter i rörelse, när hon gör sina inköp.

Vad är det som sporrar en affärsman att öppna en butik eller en annan företagare att bygga en fabrik? Svaret lyder: det är den vinst, som han väntar sig på företaget. Men han kan icke erhålla vinst på vilket företag som helst. Om en person toge sig för att tillverka en sak, som ingen människa hade den ringaste användning för och följaktligen icke ville offra ett öre på, så skulle han icke skörda den minsta vinst på sitt företag. Första förutsättningen för att vinst skall kunna uppstå är att varan kan vinna avsättning, och för att detta skall vara möjligt måste det finnas en effektiv efterfrågan på denna vara. Konsumenternas behov och efterfrågan äro sålunda de krafter, som sätta produktionen i gång och hålla den i verksamhet. Och vem i hemmets hushållning är det, som i högsta grad representerar denna efterfrågan om icke husmodern! Henne åligger det att göra inköpen av mat och husgeråd, att ombesörja tvätt och att köpa större delen av kläderna åt familjemedlemmarna. Som var och en vet är det också stora summor, som gå genom husmoderns händer. Det ligger därför till stor del i hennes hand att avgöra på vad sätt produktionen skall inriktas. Då hon av gammal vana går in till närmaste privata handlare och hos honom gör sina inköp, stödjer och befäster hon den privatkapitalistiska produktionsordningen.

Men hon kan också handla på ett annat sätt. Hon kan göra sina inköp i den kooperativa föreningens butik och därigenom ge sina pengar en sådan riktning, att de helt och hållet tjäna hennes egna behov och intressen. Vinsten, som i den privatkapitalistiska produktionen och handeln är drivfjädern, är inom Kooperationen ersatt av intresset för konsumenternas behov. En konsumtionsförenings enda uppgift är att på bästa och billigaste sätt vara konsumenterna

Partiet och kvinnorna.

Några reflexioner om partiets ansvar för kvinnorörelsen.

I.

Kvinnorna ha äntligen fått lika medborgarrätt med männen. Det kvinnliga elementet är i majoritet inom valmanskåren. Kvinnorna ha alltså de teoretiska förutsättningarna för att kunna spela en dominerande roll i både det kommunala och politiska livet där-est de begagna sin rösträtt. Ingen vet i detta avseende vad framtiden kan komma att bära i skötet.

Hur ha kvinnorna hittills begagnat sin rösträtt?

Vid landstingsvalen 1919 voro 2,352,887 personer röstberättigade, varav 1,119,739 män och 1,233,148 kvinnor. Av dessa deltog i valet endast 1,533,694 personer, varav 771,568 män och 762,126 kvinnor. Ehuru det alltså fanns flera kvinnliga än manliga röstberättigade så voro dock kvinnorna i minoritet bland de röstande. Redan detta är ju ett ganska nedslående fak-

behjälplig vid tillfredsställandet av deras behov av livsförnödenheter. Vinsten är här fullkomligt borteliminerad som drivfjäder för arbetet. Det uppstår visserligen ett överskott även i en väl skött konsumtionsförening, och likasom i det privata företaget tillfaller detta överskott företagarna, men den betydelsefulla skillnaden ligger däri att konsumtionsföreningens företagare äro desamma som göra sina uppköp i den. Då nu överskottet återbetalas till affärens kunder, vilka genom sina inköp ha skapat den, innebär detta närmare besett, att vinsten helt och hållet är avskaffad inom konsumtionsföreningarna.

Konsumentkooperationen syftar sålunda till att göra konsumenterna till herrar i eget hus, eller — utan bilder — att göra konsumenterna själva till ägare av de företag både inom distributionen och i möjligaste mån även inom produktionen, som behövas för frambringandet och fördelningen av behovstillfredsställelsemedlen.

Inom den kooperativa rörelsen ha kvinnorna en större uppgift att fylla än de kanske själva tro. Genom att i konsumtionsföreningarna troget göra sina inköp av alla varor, som de föra och icke låta ett öre onödigtvis gå till de privata affärsmännen, kunna husmödrarna i hög grad medverka till att kooperativen inom en överskådlig framtid kan i grunden rationalisera distributionsapparaten och på produktionsområde lägga den ena grenen efter den andra under konsumenternas kontroll — till gagn för dem själva och hela folkhushållningen.

tum, även om skillnaden icke är så stor. Men värre blir det då man erfar i vilken utsträckning fullmakt använts av de båda könen. Medan endast 173,880 män röstat genom fullmakt hade icke mindre än 617,010 kvinnor låtit annan person utöva sin rösträtt. Endast 19 proc. av kvinnorna deltog direkt och personligt i valhandlingen.

Vid riksdagsvalet 1921 sjönk kvinnornas valintresse, åtminstone i förhållande till antalet röstberättigade kvinnor och till antalet röstande män. Valmanskåren uppnådde den imponerande summan av 3,222,917, varav 1,532,183 män och 1,690,734 kvinnor. Av dessa röstade 949,681 män och 797,872 kvinnor eller respektive 62 och 47.2 proc. Den tendens, som ligger uttryckt i det procentuellt minskade valdeltagandet från kvinnornas sida är för svag för att man därav skall våga draga några slutsatser om deras valintresse. Men förskjutningen i den passiva och aktiva delen av valmanskåren inom de båda könen är dock stor nog för att väcka bekymmer bland alla ivrare för kvinnornas medinflytande i samhället.

Men varpå beror nu detta?

Det lär knappast gå att förklara saken endast som en följd av olikheterna mellan män och kvinnor på grund av deras kön. Däremot är det uppenbart, att de gifta kvinnornas isolering i hemmen och de ogifta kvinnornas bristande organisation spelat en mycket betydande roll. Såväl landsbygdens husmodrar som kvinnorna i arbetarehemmen stå i förfärande grad utanför varje anknytning till det kommunala och politiska livet och de massor av kvinnor, som äro inkastade i förvärvslivet i hemmen, butikerna, kaféerna och kontoren, stå i de flesta fall utan organisation, facklig som politisk. Huruvida det är de gifta kvinnorna eller de ogifta som visa det minsta valintresset är nog ganska svårt att yttra sig om, men det förefaller icke otroligt att de förra genom sina mäns påverkan och genom valedelsförsändelserna i större utsträckning deltagit i valen.

Vad är då att göra?

Svaret synes vara självklart. Det kräves ökad organisation, mera personlig agitation, mera medborgerlig upplysning, ökad stimulans för deltagande i det offentliga arbetet. Detta gäller kvinnorna i alla samhällslager, men givetvis främst bland landsbygdens och arbetarekvarterens kvinnor. Här anmäla sig väldiga uppgifter, dels för de fackliga organisationerna att samla förvärvsarbetets olika kvinnokategorier inom sin ram, dels för den politiska sammanslutningen för att intressera kvinnorna till mera direkt deltagande i det offentliga livet, dels för den speciella kvinnorörelsen för att fostra en allt större och en allt aktivare elittrupp av arbetets kvinnor och dels för bildningsorganisationerna för att kun-

Reflexioner

från en agitationsresa i Västmanland 28 okt.—10 nov.

Det är synd om Västmanlands kvinnodistrikts styrelse. Ibland. När dess sekreterare skickar ut cirkulär till arbetarekommunerna angående agitationen bland kvinnorna och lovar dem gratis föredrag samt i de mest bevakande ordalag ber dem ordna trevliga möten för att kunna samla kvinnorna, så händer det ganska ofta, att kommunstyrelserna inte bry sig om att göra ett dugg mer än hyra lokal och nödtorftligen sätta upp några få affischer. Och när man sedan kommer dit, så förklara de, att "här går det inte att samla folk till föredrag". Om kvinnorna tillhört partiet eller ej, tycks inte röra dem. Det enda de bry sig om är tydligen, ifall de kunna, få deras röster vid valtillfällena för att trygga de manliga kandidaterna.

Det är dock inte alla kommunstyrelser i Västmanland, som äro lika slöa. Undantag finnas, lysande undantag t. o. m. Och på platser, där våra manliga partivänner verkligen visat att de velat göra någonting, där har det också lyckats att samla kvinnorna. Där kvinnoklubbar finnas ha även trevliga samskvämsmöten varit anordnade. Våra klubbar äro duktiga mötesarrangörer. Skötte de bara det inre arbetet lika bra, kunde vi vara stolta över vår kvinnorörelse.

Klubbar ha bildats i Morgongåva och Köping och interimsstyrelser tillsatts i Heby och Kungsör. På alla dessa platser samt ett par till tillsattes även kommissionärer för Morgonbris.

Under min resa har jag dock börjat reflektera över, om vi inte skulle kunna ordna agitationen på ett bättre sätt. T. ex. att var klubb åtog sig en eller flera platser i grannskapet, där ett ordentligt förarbete bedrevs och sedan möte anordnades på någon för den platsen lämplig dag. Dylik agitation bedrevs av en del klubbar vid senaste riksdagsmannavalet och visade sig mycket fruktbringande. Detta kommer naturligtvis att ställa sig dyrare för var enskild plats, men i det stora hela blir det nog billigare, emedan vi då finge dra in utgifterna för agitation på de platser, där inga utsikter finnas att få kvinnorna med i organisationen. Och hjälpas vi åt allesammans så blir det givetvis ett långt bättre resultat, än om vi skola överlämna åt förbunds- och

na bjuda kvinnorna ökad medborgerlig utbildning och kunskap.

Några synpunkter på hur detta bör ske, åtminstone i vad som kan inneslutas under rubriken här ovan, förtjäna ett särskilt kapitel.

Mauritz Västberg.

Morgonbris 1923.

I sin 19:de årgång ingår nu Morgonbris. Det är nu längesedan det första numret gavs ut och torde för de flesta vara obekant. Därom är ej heller meningen att nu göra någon historia. Vare det nog sagt, att det var i känslan av att kvinnorna behövde ett organ inom arbetarrörelsen för framförandet av de frågor som närmast berörde dem som arbeterskor och kvinnor och för att sprida upplysning om arbetarrörelsens mål och medel bland dem. Under alla år har Morgonbris följt detta program och därtill sökt giva sin läsekrets andlig näring utöver vad som bjüdes i politiska, sociala och agitatoriska artiklar. Hur ha arbetarkvinnorna omfattat tidningen?

Sorgligt nog måste vi erkänna att de flesta av arbetarkvinnorna hellre läsa de mera hjärnuppjökande alstren, som till rätt så dyra priser sändas ut från de stora bokförlagen, i stället för att träna hjärnan med den mera kultiverade läsning som Morgonbris bjüder, för att icke tala om att dess idéinnehåll skulle göra den efterlängtat och gärna läst.

Tidningen Morgonbris spridning är en god barometer på vakenhet hos våra kvinnor och förståelse för våra idéer. Så länge som en kvinna inom rörelsen ännu tror att det är "finare" att skylta med t. ex. "Allt för alla" o. d. alster på tidningshyllan eller bordet i rummet och stoppar undan Morgonbris i köket och flottar ned den, så är hon icke blott i mycket hög grad obildad utan hon är helt enkelt en mindrevärdig medlem i vår rörelse.

Många tycka kanske att detta är för hårt sagt, men med tanke på, icke blott tidningen, utan de idéer vi kämpa för, så måste vi säga ifrån att ansvarlösheten och dumheten icke längre har rätt att florera i så hög grad bland oss. Ty i sådana hem, där det finnes medel att köpa ett par 35-öresblaskor i veckan, är det icke fattigdomen som är vållande till obildningen. I Holland, med en soc.-dem. kvinnorrörelse med precis lika många medlemmar som vår, utgår deras tidning i tre gånger så stor upplaga som Morgonbris. Dessa kvin-

distriktsstyrelserna allt agitationsarbetet. Och då kanhända vi också kunde komma så långt, att vi finge slänga in minnet av sträckturnéerna bland andra pinoredskap i inkquisitionens skräpkammar.

H. F.

nor äro helt säkert på ett mycket varmare och aktivare sätt hängivna arbetarrörelsen. Vi ha alla förutsättningar för att kunna vara detsamma.

Må vi därför under kommande år beflita oss om att verkligen läsa tidningen och sprida den ut i vidaste kretsar bland kvinnorna. Det är våra idéer vi därmed betjäna, det är takten i arbetareklassens frammarsch, som därmed bestämmes. Ty komma kvinnorna med, vakna, idérika, goda, målmedvetna och med intellektuellt tränade hjärnor, så kommer densamma icke blott att ökas utan även gemensamhetskänslan i våra strävanden att fördjupas och det blir så att säga mera humaniserad och kultiverad hemkänsla inom rörelsen.

Tidningen skall, som alltid hitintills, i möjligaste mån söka vara ett upplysnings- och agitationsorgan för de socialistiska idéerna, slå vakt om de frågor, som kvinnorna ännu ur kvinnosynpunkt måste kämpa för, sprida kunskap om bildningssträvandena inom arbetarrörelsen och i övrigt söka lämna bästa möjliga upplysningar i arbetarrörelsens och kvinnorrörelsens arbete, samt för övrigt sträva efter att hålla den på så hög kulturell nivå som möjligt.

Under god samverkan och gemensamt arbete för Morgonbris spridning skola vi helt säkert under kommande år få tidningens upplaga fördubblad. Med förenade krafter inom kvinnorrörelsen skall den helt säkert kunna vinna fötfaite i allt flera hem och tillsammans med den övriga partipressen bliva familjens husorgan, till glädje och njutning för alla.

Hur önskvärt det än kan vara, har icke förbundsstyrelsen vågat besluta om ökning av antalet nummer pr år, utan utkommer Morgonbris som hitintills med ett nummer i månaden. Lösnummerpriset är 25 öre och prenumerationspriset 3 kr. pr år.

Vi uppmana än en gång alla organisationer att arbeta för tidningens spridning dels genom lösnummerförsäljning och dels genom prenumeration. All prenumeration sker genom posten.

R e d.

Klubbkassörer!

Meddelande från expeditionen.

Kontingent med kvartalsrapport för 4:de kvartalet skall insändas till den 15 januari. Se till att kommissionärerna betalt tidningen för samma kvartal.

Förbundskassören.

Några ord om landsbygdens folkhälsa.

Folkhälsa! Ja, det är ett ord av så djup och genomgående betydelse för landet att det är nästan ofattbart för dem, som icke ha den under sin omedelbara kontroll.

Folkets hälsa. Det är icke individen den representerar, utan en hel nations individer. Är icke manne ett friskt och arbetsdugligt folk en nations största rikedom? Och har en liten, svag nation, råd att förlora en rikedom? Nej och åter nej! Därför måste allt göras för att bibehålla de bredare lagrens, de arbetande klassernas hälsa, både kroppsligt och andligt.

Grundläggande för folkhälsan är barnens hälsa. Skolbarnens; och där måste förbättringar ske. När kommer det därhän, att en kontroll av hälsan hos landsbygdens skolbarn införes? Barnen, som få gå långa vägar i snö och storm, ur och skur, gå på morgonen så tidigt att nattkylan eller den råa disiga luften får svepa om deras kroppar och fylla deras kanske klena och motståndslösa lungor. De, som få gå till skolan medan stadens skolbarn ännu sova sin söta morgonsömn, för att sedan sitta med våta fötter hela skoldagen. Barnen, som få leka och rasa på rasterna, för att varma och svettiga kallas in av klockan, då de vanligen först släcka sin genom lekens hets uppkomna törst med kallt vatten, för att sedan sitta stilla vid ett öppet fönsters drag och bliva avkylda. Dessa barn, som komma från de mest olika hem, blandas tillhoppa i skolan, utan någon som helst säkerhet finnes för deras fysiks styrka och dess utveckling. Vilken garanti ha vi för att de äro friska när de börja sin skolgång? Att de ej komma från hem där exempelvis tuberkulos finnes? Eller själva lida av smittosamma sjukdomar?

Undrar för övrigt om lärarpersonalen i skolorna är så pass intresserad för sina elevers hälsa att de verka för läkarundersökning av ett sjukt skolbarn? Har själv som barn haft tillfälle att se kamrater sjukna i skolan, men aldrig hört läraren yrka på en noggrann läkarundersökning för ett återställande av barnets hälsa på ett effektivt sätt. Tvärtom ha andra barn fått göra rent golvet efter upphostningar o. d. Själv hade undertecknad en lång tid huvudvärk och näsblödning, vilket endast föranledde läraren att gräla...

Skulle icke vårt lands provinsialläkarekår kunna göra något för vår landsbygds skolungdom och deras hälsa vid andra tillfällen än vid epidemier? Skulle det inte kunna göras något för en obligatorisk läkarundersökning på barn, som vid 7 års ålder stå färdiga för skolans strapatser och

K. F. S. NYA FABRIK.

Kooperativa Förbundets Margarinfabrik är landets modernaste
K. F:s Margarin framställes av de bästa råvaror — — — — —
K. F:s Margarin fyller de högsta anspråk — — — — —
K. F:s Margarin säljes endast i de Kooperativa föreningarna

tvång? Männe ej då sjukdom och klenhet i många fall kunde förebyggas? — Jag skrev nyss att folkhälsan var en nations rikedom. Vad skulle icke staten kunna vinna genom att göra denna rikedom räntebärande? Att börja med de små, som en gång skola bilda staten.

Och tandvården!! Varför skola landsbygdens barn få försaka möjligheten till en effektiv tandvård? Skulle ej en ambulering tandläkarpraktik inom skoldistriktet kunna inrättas? Det klagas att svenska folket på landsbygden äro fula i munnen, men göres något för en förbättring? Läkaren kan fråga efter termometer och sköljkanna, men männe han frågar efter om tvål, vatten och tandborste användes?

Var finnas landsbygdsskolans hygieniska anordningar? T. ex. badrum, gymnastiksal?...

Det är mor, som skall hålla barnen rena och snygga i skolan och då komma vi till frågan om hemmets hygien.

Folkhälsan är förenad med hemmets hygien och där måste förbättringarna ske! Hälsolärens yppersta bud är: vatten och luft. Detta predikas från gator och torg. Vi få det till skänks, men utnyttjandet av desamma till kroppens bästa är förbundet med vissa omsorger och ej så få besvär! Av det renliga svenska folket lida många av "vattuskräck". När intet badrum finnes att tillgå måste man vänja sig av med "skräcken", hålla kroppen ren och hårda sig (enligt läkares tillrådan) genom avrivningar.

Vi lantarbetarefamiljer, som få stiga upp vid en temp. av + 5—8 gr. C. vintertiden, draga oss för att använda den renlighetsmetoden.

Luften! Ja, den är oundgänglig för hälsan! Sol och frisk luft! Där solen stängs ute kommer läkaren in. Men hur blir det med luften i en bostadslägenhet på rum och kök, där en stor familj trängs ihop. Där rummet utgör matrum och sovrum, barnkammare och sjukrum kanske på en gång. Jo, luftigt är det nog, ty in genom väggar och golv tränger luften, genom otäta fönster och dörrar, men vädring i ordets rätta bemärkelse blir det inte. Fönstren äro ofta fastspikade eller hänga på ett gängjärn, dörren kanske vetter åt en förstuga fylld av grannars matos och allehanda utdunstningar. — En föreläsare sade en gång, på skämt förmodar jag, att landsluften var så frisk därför att man aldrig öppnade fönstren! Låt oss få en bostadsinspektion ur hälsovårdssynpunkt, så kanske vi lära ta vara på möjligheten att genom förbättrad kroppsvård uppbygga vår hälsa. Låt oss få hälsoläran som ämne i folkskolan, icke till tanklös utanläsning, utan som praktiska övningar av varjehandas slag till kroppskulturens höjande.

N a e m i T o e l i n .

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Fagervik.

Vidstående foto visar en del av kvinnoklubbens medlemmar här på Fagervik. Den som känner till Fagervik med dess folkmängd, skulle ju kunna fordra, att här skulle finnas en väldigt stor kvinnoklubb. Men så är ej fallet. Vi äro endast ett 70-tal medl. Vår klubb bildades den 20 maj 1921 efter ett föredrag av Nelly Thüring och har sedan dess gått stadigt framåt. Men utom våra soc.-dem. ungdoms- och kvinnoklubbar arbeta ju också här liknande klubbar efter kommunistiskt program. Även de andra partierna äro, om än svagt, representerade.

Så det skulle väl tyckas att här finns väl tillfälle att få sina politiska intressen framförda och bevakade. Trots detta, står än en stor del oförstående för allt vad organisation heter. Det är just dessa som vi skola försöka väcka. Samtidigt vill jag rikta den maningen till de arbetarkvinnor, som stå likgiltiga, att er plats är i kvinnoklubben.

Man möter ofta ett svårt motstånd hos de kvinnor, som tala förnedrande om våra klubbar och sätta en stor ära i att ej tillhöra en liknande organisation, fastän deras plats rättvisligen borde vara där. Det är just en sak, kamrater, som vi måste ta som uppgift, att underrätta dessa om det orätta i deras påstående. Det är sorgligt nog så, att man ibland finner det värsta motståndet i arbetarnas egna led. Just i dessa slöa, som i sinne sitt och sin klass bästa. Men ingenting får hindra oss i kampen för ett bättre, ett mänskligare förhållande.

Med kamrathälsning till alla förbundskamrater Sverige runt.

För Fagerviks S. D. K. K.:
Rosa Nordin.

Gävleborgs läns distrikt av Sverges Soc.-dem. Kvinnoförbund bildat.

Söderhamns kvinnoklubb hade söndagen den 1 okt. inbjudit samtliga kvinnoklubbar i Gästrikland och Hälsingland till kamratmöte i Söderhamn för bildande av en distriktsorganisation. Mötet öppnades av fru Korssel, som hälsade de närvarande välkomna samt föredrog den uppsatta dagordningen, vilken godkändes. Till att leda mötet's förhandlingar utsågs fru Inez Wickström, till sekreterare fru Korssel.

Vid företaget upprop befunnos följande klubbar vara representerade genom ombud: Ljusne, Wallvik, Lervik, Stugsund, Bollnäs,

Fagerviks soc.-dem. kvinnoklubb.

Lottefors, Iggesund, Sandviken och Söderhamn.

Riksdagsman Ernst Lindley höll föredrag över ämnet: Kvinnornas insats i det politiska livet.

Efter föredraget upptogs till behandling dagens viktigaste fråga, bildandet av ett distrikt. Fru Åberg, Sandviken, tog först till orda och föreslog bildandet av ett Gävleborgs läns distrikt. Bollnäsclubbens ombud yrkade avslag, på grund av rädsla att få V. U. förlagt till Bollnäs, som har det naturliga läget att ligga mitt i distriktet. Fru Hellgren, Ljusne, m. fl. instämde i det av fru Åberg väckta förslaget och efter en stunds livlig debatt beslöts bildandet av distriktet. Ett fyrfaldigt leve höjdes för det nybildade distriktet. För anslutning tecknade sig omedelbart Söderhamns, Sandvikens, Ljusne, Iggesunds och Lottefors klubbar.

Stadgar från Västmanlands distrikt upplästes och godkändes efter en del mindre ändringar att även gälla för Gävleborgs läns distrikt. Mötet beslöt att förlägga V. U. till Söderhamn och valdes till V. U.: fru Inez Wickström ordf. och korresponderande, fru Hanna Möller, kassör, Söderhamn, samt fru Anna Hellgren Ljusne, övriga ledamöter i styrelsen blevo: fruarna Strandberg, Igge-lund, Åberg, Sandviken; suppleanter blevo fruarna Andersson, Lottefors, Sjölin, Ljusne. Till revisorer valdes fruarna Korssel och Malmström, suppl. Hedström och Berglind, Söderhamn.

Följande frågor, som inleddes av olika talare, diskuterades livligt: Hur långt kan och bör kvinnan gå i det politiska livet; Kvinnans likställighet med mannen; Förbundsstyrelseledamöternas ställning i förbudsfrågan, samt Ha vi rätt uppfattat vårt nuvarande fattigvårdssystem och ha vi gjort vad vi kunnat för dess ömsättning i praktiken. Vidare beslöt mötet uttala sig för, att varje

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan 33
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser. Obs! Beställningar utföres till billiga priser.

klubb bör om möjligt bilda studiecirklar samt understödja Kooperationen. Programmet upptog dessutom supé, kaffe, sång och musik efter vilkens toner det togs en svängom som räckte till midnatt. Kamratmötet avslöts med Internationalen samt kraftiga hurrarop för det nybildade distriktet, varefter var och en gick hem till sitt med de bästa intryck och den förhoppningen att vi trots allt gå en ljusare framtid till mötes.

S e k r.

Från Sandviken.

Klubben har under år 1921 hållit 12 ordinarie och 1 extra möte samt 10 protokollförda styrelsemöten.

Medlemsantalet är vid årets slut 40 st., en medlem har under året avlidit och en avflyttat från orten.

Klubbens ekonomiska ställning har balanserat på en summa av kr. 563:94 med en behållning vid årets slut av kr. 228:40.

Klubben har inköpt 3 andelar i Folketshusföreningen. Två större familjefester ha anordnats, en påskfest då arbetarekommunens medlemmar inbjöds och en julfest i samarbete med arbetarekommunen.

Vi ha på våra möten diskuterat en del aktuella spörsmål. Bland de mera av vikt må nämnas obligatorisk tandvård i skolorna samt de nya skolreformerna, och beslutade klubben, när den ej var så ekonomiskt stark, att den kunde med sakkunnig hjälp sprida upplysning i ämnet, vända sig till Kommunala bildningsutskottet med begäran att dessa skulle upptaga ämnena på årets föreläsningar vilket även av Bildningsutskottet godkännt fullt uppfyllts. De nya valreformerna till riksdagens andra kammare har varit under behandling med hjälp av C. J. Högström, som välvilligt ställt sig till klubbens förfogande, ävenså Gustav Göransson.

Vid riksdagsmannavalet 1921 nedlade klubbens medlemmar tillsammans med våra manliga kamrater ett mycket intensivt arbete. På klubbens eget initiativ kallades fröken Anna Lindhagen att hålla ett föredrag, dessutom hemtogs 500 ex. av Morgonbris valnummer, vilka gratis utdelades, ävenså 200 ex. av Nelly Thürings skrift: Vad fordrar 1921 av Sveriges kvinnor.

På grund av K. Dahlströms energiska arbete har inom klubben bildats en studiecirkel, vilken vid sin start erhöll 15 medl., och som första ämnet upptogs Kooperation. SÅ har även inom klubben bildats en syförening, som har till syftenål att stödja klubbens ekonomiska resurser. För stärkande av vår ekonomi har ej under det gångna året gjorts någon insats till följd av den nöd, som arbetslösheten spridit ibland oss och klubben har ej med nöjstillställningar ytterligare velat okra på allmänheten. Vi ha i stället arbetat inåt och sökt skola oss själva och höja vår samhörighetskänsla, vilket även har lyckats och till följd därav står vår lilla klubb kampstarkare vid 1922 års ingång än tillföre. Under årets lopp har spridits och försålts 1,325 ex. av Morgonbris.

Med tack för det gångna årets gemensamma arbete ställer härmed styrelsen sina platser till förfogande.

Anna Åberg, ordf.

Från Furulund.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb firade jämte några inbjudna kamrater lördagen den 4 nov. sin 15:de årsfest. Sedan Sagostundens orkester spelat ett par musiknummer hälsade klubbens v. ordf. festdeltagarna hjärtligt välkomna och överlämnade ordet till en av Lokala bildningsutskottets medlemmar, Karl Jönsson, som i ett präktigt anförande erinrade om dagens stora betydelse. Han betonade att Furulunds kvinnor redan för 15 år sedan insett att en sammanslutning var nödvändig och vilka fördelar, som vunnits genom densamma. Bland andra viktiga frågor som genomförts har ju kvinnan fått rösträtt, men på samma gång har hon även fått an-

BANKAKTIEBOLAGET NORDEN

Alla slag av bankaffärer. — Högsta inlåningsränta.

svar och må även Furulunds kvinnor lägga det på hjärtat och än mer än hittills söka sätta sig in i dagens stora frågor, så de kunna få sin rätta lösning. Bästa kunskap kan inhämtas om man ansluter sig till A. B. F. Sedan talaren avtackats samlades man omkring ett festligt dukat bord, som länder arrangörerna till all heder. Sedan trädde dansen efter Furulunds sagostunds stråkorkester in på småtimmarna. Till sist uppmanade en festdeltagare de kvinnor, som ej voro anslutna till klubben, att söka inträde i densamma och utbringades ett fyrfaldigt leve för vår soc.-dem. kvinnoklubb. Därefter skildes man, alla glada att ha tillbringat en trevlig stund tillsammans. I. J., v. ordf.

Från Skogstorp.

På ett möte härstädes har fredsfrågan diskuterats och undrades därvid huruvida svenska historien, som den nu delgives barnen, är lämplig för fostrandet av ett fredligt sinnat släkte. Alla voro ense att så ej är fallet, utan att den inger hatkänslor till främmande folk och kärlek till krig, varför uttalades att sådant borde uteslutas ur de historiska läroböckerna, som förhårliga kriget och uppehåller ett krigiskt sinne.

Landsorganisationens skriftserie,

som utgives från Tidens förlag till pris, varierande från 35—50 öre pr styck, har hittills utsänt:

I. Vår fackliga kamp 1914—1919 av Per Bergman.

II. Moskva teserna och fackföreningsrörelsen av Sigfrid Hansson.

III. Synpunkter i fackföreningsfrågan av Per Bergman.

IV. Amsterdam eller Moskva av A. Merrheim. Övers.

V. Praktisk socialism av Sigfrid Hansson.

VI. Fackföreningsinternationalen och internationella arbetsfrågor av Sven Backlund.

Stockholms stads, Stockholms o. Uppsala läns soc.-dem. kvinnodistrikt. Adr.: Ordf. Fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, Stockholm Sö. Kassör Fru Sara Andersson, Igelboda, Saltsjö-Duvnäs.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie möte 4:de måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m.

Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Gamla Stadens Soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra torsdagen i månaden kl. 7.30 e. m., Stortorget 2, 2 tr.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus.

Ordf. fru Elin Magnusson, Timmermansgatan 40, 3 tr., Stockholm. Styrelsen.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb har ord. möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m. å lokalen Upplandsg. 51, 1 tr. (Gustav Vasa-automaten).

Uppbörd och inskrivning varje möte.

Styrelsen.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ord. möte 3:dje onsdagen i varje månad kl. 7.30 e. m. St Eriksgatan 21. Ordf. Hildegard Ström, Bergsgatan 27, 1 tr. ö. g.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm håller möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus P-sal, 3:dje torsdagen i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.

Styrelsen.

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram 2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m. Ordf. fru Anna Fors, Villorna, Billesholms gruva.

Styrelsen.

Enköpings soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 4:de tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb har möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8 e. m. i Arb.-föreningens H-sal; 3:dje tisdagen i månaden Bondegatan 14 kl. 8 e. m.

Styrelsen.

Höganäs soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte 1:sta och 3:dje måndagen i månaden. Ordf. fru Helen Olsson, Föreningsgatan, Höganäs.

Ludvika soc.-dem. kvinnoklubb håller sina möten 2:dra måndagen i varje månad kl. 1/9 i Folkets Hus' B-sal.

Styrelsen.

Skivarp soc.-dem. kvinnoklubb håller ord. möte andra söndagen i varje månad kl. 1.30 e. m. i Folkets Hus, Skivarp. Nya medlemmar vinna inträde.

Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 2:dra tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Huvudsta Folkets Hus och 4:de onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Hagalunds Folkets Hus.

Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller möte 1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.

Tumba soc.-dem. kvinnoklubb håller ordinarie möten 1:sta onsdagen i månaden kl. 6.30 e. m. i Folkets Hus, Tumba.

Styrelsen.

Stockholm 1923. A.-B. Arbetarnes Tryckeri.